

Finmarkens Amt.

Til Kongen!

Til Følge Deres Majestæts naadigste Resolution af 23de December 1839 meddeles herved underdanigst Beretning om Finmarkens Amts Districts oeconomiske Tilstand i de 5 Aar fra 1841 til 1845 inclusive.

A. For Landdistrictets Vedkommende.

1. Jordbruget.

Allerede dette Amtsdistricts nordlige Beliggenhed indeholder Grund nok for at Jordbruget sammesteds aldrig kan naae nogen Fuldkommenhed. Smidlertid er det en Selvsølge, at der i denne Henseende er en væsentlig Forskjel mellem dette vidtstrakte Districts nordlige og sydlige Dele. Efter Undertegnedes Erfaring kan man med Hensyn til Vegetationen passende inddele Finmarkens Amt i 3 Dele, af hvilke den første indbefatter Hammerfest og Ostfinmarkens Fogderier og de ved Havkanten beliggende Dele af Altnens Fogderi og af Tromsø (Skjærvø, Carlssø, Lyngens og Tromsø Præstegjelde), den anden indbefattende de længere ind i Landet beliggende Strækninger af Altnens Fogderi samt af Tromsø og de for Havets umiddelbare Paavirkning udfatte Dele af Senjen, og den tredje indbefatter det øvrige Senjen.

Den førstnævnte Deel af Amtsdistrictet antages at ligge udenfor Korn- og Potetes-Vegetationens Grændse. De enkelte Forsøg, der kunne synes at antyde det Modsatte, kunne vistnok i naturhistorisk Henseende have nogen Interesse, men ere dog af alt for ringe Betydning og alt for usikre til at de i statsøconomisk Henseende skulde komme i Betragtning. At Korn og Potetes i hine Egne opnaae Modenhed, hører i den Grad til Underlagelser, at det efter Undertegnedes Formening ikke vil lønne Umagen at anstille Forsøg derpaa. Derimod kan Egnen ikke ansees aldeles uskikket for Haugevexter. Foruden at Næver sammesteds naae en temmelig Grad af Fuldkommenhed, kan der dog i de fleste Aar gjøres Regning paa at avles Sa-

lat, Rarse, Limian, Ræddiker og overhoved saadanne simplere Haugevexter, som enten ikke behøve at opnaae nogen Modenhed eller opnaae denne i kort Tid.

I den anden ovenfor nævnte Deel af Amtsdistrictet kan der i mange Aar avles modent Korn, navnlig den Byg samt Potetes, og synes de sidste især i de indre Dele af Lyngen at opnaae en temmelig Grad af Fuldkommenhed, ligesom deres Dyrkning i de senere Aar er tiltaget. I Alten og paa Tromsø er der i enkelte Aar avlet moden Rug, sjældnere Havre, men de hermed anstillede Forsøg maa snarere ansees som et Liebhaberi end en Næringsdrift, hvortil Jordbruget overhoved heller ikke i denne Deel af Districtet nogeninde kan ventes at ville høre sig. Af Haugevexter kan dog her avles de fleste i Huusholdningerne brugelige, saasom, foruden de fornævnte, Raal, Gulerødder, Sukkerærter, Rødbeder o. s. v.

I Senjen synes derimod ikke climatiske Forholde at lægge nogen absolute Hindringer i Veien for Jordbruget som Næringsdrift. Korn- og Potetesavlingen ansees her at være lige saa aarvis som i de fleste Fjeldegne i Christiania Stift, og om dette District end ikke i gode Aar kan brødføde sig selv, har dog et indtræffende Misvæxtaar her en væsentlig Indflydelse paa Almuens oconomiske Velvære.

I Henhold til disse almindelige Bemærkninger vil den Beretning, Amtet underdanigst har at afgive angaaende Jordbruget her i Districtet ikke kunne ansees som vedkommende den først omhandlede Deel af samme, i mindre Grad den anden Deel men fornemmelig den sidstnævnte Deel af Districtet.

Nogen egentlig Opdyrkning af Nyland i den Betydning, hvori Ordet tages i de Egne, hvor Algebruget udgjør en Hovednæring, finder i disse Egne ikke Sted i nogen særdeles Udstrækning. Opdyrkingen bestaaer for det Meste kun deri, at Vedkommende nedhugge den Gamle Lovstov, der findes paa et Jordstykke, eller, hvis det er Myr,

tarveligen opgrofter denne, og i det Høieste forsyner Stykket med et simpelt Hegn, hvilket sidste dog stæer sjeldnere. Jordbunden søger man derefter at forbedre deels ved Grindgaaen, hvilket bestræer deri at smaa Stykker Skiftevæs indhegnes ved Hjælp af Grinder, indenfor hvilke Kreaturerne slippes om Natten og i Hvileriderne om Dagen, deels ved at føre Gjødsel ud over Græsvoelden. Nogen fuldstændig Opbrydning af øde Mark er derimod ikke sædvanlig og endnu mindre noget Sædskifte paa det Opbrudte for at gjøre dette mere skikket til Uger og Engeland.

Som Bilag Nr. 1 vedlægges underdanigst 4 tabelariske Opgaver fra Amtsdistrictets 4 Fogder over Jordbrugenes Antal, Matriculskyld ic., med et af Amtet forfattet Uddrag deraf, i hvilket dog Rubrikken angaaende opbrudt Uger af udyrket Jord i Senjen og Tromsø Fogderi fornemmelig bør forstaaes overensstemmende med Foranstaaende, idet Amtet efter de Meddelelser fra Lensmændene, hvortil denne Opgave støtter sig, og af egen Erfaring har Grund til at antage, at under opdyrket Nyland er indbefattet saavel Engeland, der paa den angivne Maade er indtaget af Udmarken, som fornemmelig Uger, der er oppløst af Engeland (Nyland). Da her nemlig som meldt med faae Undtagelser ikke bruges noget Sædskifte eller Ombytte af Uger og Eng, saa bliver et Stykke Engelands Oppløsing til Uger Noget, hvorpaa der lægges Vægt, da Jordens Bestemmelse derved for stedse forandres.

Med Hensyn til Dyrkningsmaaden, da følges med al Jord den samme Fremgangsmaade som anført om den ny optagne. Hvad der engang er udlagt til Uger vedbliver stedse at være Uger, da man kun, naar Jordens Productivitet i alt for mærkelig Grad aftager, lader den et Aar ligge brak og Engen forbedres kun ved Grindgaaen og Gjødslen paa Volden, hvorved bruges den Fremgangsmaade, at Gjødningen, saasnart Marken om Foraaret er bar, udbredes i et tyndt Lag, og derefter naar Kraften antages at være udtruffen, ved Hjælp af Riisbuske, som fjøres eller trækkes over Marken, samles i Hauge samt siden bortføres. Ogsaa har man i den senere Tid begyndt med Held at benytte Tranrugge (det ved Tranfogning fremkomne kjødagtige Affald af Leveren) som Gjødningsmiddel.

Amtet tør ikke ubetinget antage at denne simple Dyrkningsmaade, i hvilken der i de sidste 5 Aar ikke vides at være foregaaet nogen væsentlig Forandring, i disse Egne skulde være forkastelig, eller at det vilde være til nogen overveiende Fordeel for Districtet om nogen anden i mærkelig Grad herfra afvigende blev indført. Enhver anden Dyr-

kningsmaade vilde maaskee medtage for megen Tid, uden at det større Product vilde erstatte den Arbeidskraft, der gik tabt for Fiskeriet, hvilken Bedrift med Hensyn til klimatiske Forhold og paa Grund af Jordens Udstrykning dog altid er og maa være Finmarkens Amts Hovednæringsring. Hertil kommer, at maaskee selve Jordens Beskaffenhed i disse Egne lægger flere Hindringer i Veien end andetsteds for nogen forbedret Dyrkningsmaade og navnlig for Vexelbrug. Forraadnelsen af de vegetabiliske Substantier foregaaer fornemmelig her meget langsommere end i de sydligere Egne og er det ventelig tildeels en Folge heraf, at Madsjorden, der antages fornemmelig at fremkomme ved denne Forraadnelse, her almindeligvis findes i langt tyndere Lag end i den sydlige Deel af Landet. Madsjorden hviler som oftest paa usfrugtbar Lag af Kedsand, Riselsteen, Torvmyr eller Blasaaler, hvis Sammenblanden med Madsjorden, der næsten stedse ved Oppløsing vilde bevirkes, vel ikke vilde være gavnlig for denne.

Ugerdyrkningsbredskaberne ere som Folge af denne simple Dyrkningsmaade ogsaa yderst simple og indskrænkede. De bestaae i en Ploug, almindeligvis forsynet med Veltesjæl af Jern, en Harv med faste Tænder af Træ eller Jern, og hvor Terrænet Beskaffenhed gjør saadant fornødent, af en Haffe og en Spade. Heller ikke med Hensyn til disse vides der at være i de 5 Aar, nærværende Jndberetning omhandler, foregaaet nogen Forbedring.

De almindelige Sædearter ere Byg og Potetes. Enkelte Forsøg med Rug, Havre og i Ustarjorden endog med Hvede kunne ikke komme i nogen væsentlig Betragtning. Om Forholdet mellem Districtets Korn- og Potetesavl og dets Behov vil man snarest faae et Begreb gennem de ved sidste Folketælling erholdte Opgaver over Folkemængden og Korn- samt Potetesavlen, af hvilke Amtet dog anseer de sidste Opgaver upaalidelige, idet man med flere af dem, der herover have ytret sig, antager at man vil komme det Sande nærmere ved til disse Opgaver at lægge en 25 à 30 pCt.

Mølingen er i de til Amtet indkomne Opgaver angivet i den under Nr. 2 omhandlede Deel af Districtet til 3 à 5 Fold af Byg og til 6 à 10 Fold af Potetes. I Senjen derimod til indtil 6 Fold af Byg og indtil 12 Fold af Potetes.

Lilin, Hamp og Humle dyrkes ikke i dette Amts district, ligesaa lidt som Frugttræer her trives, med Undtagelse af Riis og Bringebærbuske, der ogsaa vore vilde. Havedyrkningen afgiver derimod især i Districtets sydligere Egne de fornødne simple Rjoffenurter.

De sidste 5 Aar maa med Hensyn til Jordbruget ansees som gode Aar, da man i ethvert af dem har i de fornablene Egne faaet modent Korn. I 1844 slog Høavlen paa Grund af stærk Lørke aldeles Feil og Kornet led ogsaa især paa tørre Steder. I det Hele taget maa Jordbruget sjønt med suaa Skridt antages at være gaaet fremad i de sidstforløbne 5 Aar. Hertil har vel fornemmelig gode Aaringer, der have opmuntret til denne Syssel, bidraget. Dog maa Jordbrugets Fremadskriden ogsaa for en stor Deel tilskrives de fra de sydligere Egne af Riget og navnlig fra Østervælden og Gudbrandsdalen til forskjellige Præstegjælde i Districtet, saasom til Alten, Trang, Fjellstad og Thronenæs og fornemmelig til Monselven, Vardo og Salangsdalen indflyttede Familier, hvilke deels selv lægge mere Vind paa Jordbruget og deels ved deres Exempel opmuntre andre til denne Syssel. Tromsø Byes Viltagen, der sammefæds bevirker et godt Marked for de Producter, Jordbruget fastær af sig, maa ogsaa ansees som en medvirkende Aarsag til dette Opkomst.

Blandt Hindringerne for Jordbruget i Finmarkens Amt, maa de climatiske Forholde sættes høiest. Disse forhindre i enkelte Dele af Amtsdistrictet Jordbruget aldeles og besværliggjøre det overalt.

Der næst antages Leilændingsvæsenet i høi Grad at virke hemmende paa Jordbrugets Fremadskriden. Det Meste af Skjærvø, Carlss, Lyngen og Tromsø Sogne udgjør Proprietair-Gods, og i Senjen er endnu meget ufulgt beneficeret Gods. Heri kan vistnok med Liden ventes en Forandring til det Bedre. I Carlss og Lyngen er saaledes allerede en Deel Proprietairgods efter Proprietair Hagens Død gaaet over til Brugernes Eiendom og der fortsættes med Realisationen, ligesom det ogsaa med Salget af det beneficerede Gods gaaer stadigen fremad. Virkningerne heraf kan man imidlertid først efter længere Tids Forløb vente at spore; thi om end Lysten til Jordforbedringer kan ventes vakt derved, at Jorden er gaaet over til Eiendom, formindskes dog ofte Vedkommendes Evne til at udføre disse, ved de ved Kjøbet overtagne Forpligtelser. Hertil kommer at den Jordafgift, der ved Salget af beneficeret Gods paahæftes samme, i disse Egne stedse bliver en trykkende Byrde i Forhold til Eiendommens Værdi, saaledes at det ikke er uden Exempel, at kjøbt beneficeret Gods er blevet liggende øde, fordi Vedkommende ei har seet sig istand til at ubrede Jordafgiften. Fremdeles maa Landets ringe Befolkning og som Følge deraf af Mangel paa Tjenestefolk antages at være til Hindrer for Jordbrugets Fremme. Endelig anse-

rer man i Almindelighed Fiskerierne som en af de væsentligste Hindringer for Jordbrugets Fremadskriden i disse Egne. Denne Formening anrager Amtet dog, kun betingelsesviis at være rigtig. Ikke at tale om, at et formindsket Søbrug ikke kunde bevirke et forøget Jordbrug i de Egne, hvor climatiske Forholde aldeles hindre det Sidste, anseer man det yderst tvivlsomt, om en Indskrænkning i Fiskeribedriften selv i de for Jordbrug mere skikede Egne vilde være til nogen særdeles Fordeel for dette. Det maa nemlig bemærkes, at Jordendommene her i Almindelighed — enkelte Undtagelser kunne naturligviis ikke komme i Betragtning — ere saa indskrænkede, at de, selv dyrkede paa den meest rationelle Maade, neppe vilde afgive tarveligt Udkomme for en Familie i gode Aaringer end sige noget Overflud til Hjælp i indtræffende Misvæxtaar. Det bliver altsaa nødvendigt at drive en anden Syssel ved Siden af Jordbruget og som saadan frembyder sig da her naturligt Fiskeriet. Med jo mere Kraft og Indsigt dette drives, jo mere forsøges ogsaa Vedkommendes Evner i oeconomic Henseende til at forbedre sin Jord, og det forsøgede Antal Folk, som Fiskeriet sætter ham istand til at holde, kommer ham godt til Nytte ved Jordbruget i de Mellemtider, han kan affe til dette. Den, der driver Fiskeriet med mindre Kraft, kan ligesaa lidt være borte derfra som hiin, men Forskjellen er kun den, at han vender tilbage med mindre Evner til at sørge for sit Landbrug. Det er derfor en Sætning, som man ofte hører udtalt i Senjen og som ogsaa er gjengivet i en Indberetning fra en af Lensmændene sammesteds, "at den dygtigste Jordbruger almindeligviis er den driftigste Fisker."

2. Fædrift.

Om Antallet af de almindelige Huusdyr vil der ved de samtidig med sidste Folketælling indhentede Oplysninger havees saa fuldstændige Opgaver som Omstændighederne tillade. Amtet anseer ogsaa disse Opgaver, med Undtagelse af Opgaven over Hensdyrenes Antal, paalideligere end Opgaven over Udsæden, da Vedkommende her have i de fleste Tilfælde selv kunnet tælle sig frem. Disse Opgaver's Rigtighed har Undertegnede ogsaa fundet bekræftet derved, at Almuen ved min Nærværelse i forskjellige Dele af Districtet har ført Anke over, at deres Kreaturhold almindeligviis er fat for høit, idet man har anført det hele Antal Kreaturer, enhver har holdt, uanset at disse ikke kunne fremfødes ved Gaardens Avling, et Beviis forsvigt paa det Standpunct, fra hvilket Almuen fremdeles opfatter Indhentelsen af deslige statistiske Op-

Iyhninger. Hvad derimod angaaer Dyggerne over Kendsdyrenes Antal, da anseer Amtet samme aldeles upaalidelige. Deels vide nemlig Finnerne ofte ikke selv Tallet paa deres Keen, ligesom de i det Hele ere temmelig usikre i deres Talangivelser, deels have de en Fordom mod at angibe og maa ske endog mod at undersøge Antallet af deres Keen; det er dem nok, at Enhver kjender sine, og spørger man efter Mængden af dem, kan man være temmelig sikker paa et undvigende Svar. At Dyggerner vise et for ringe Antal, forekommer Amtet derfor mere end sandsynligt.

Til Heste, Qvæg og Faareracens Forædling er intet Væsentligt foretaget i Løbet af de sidste 5 Aar. Hesteracen ansees i det Hele taget vel stikket for Districtet og for det Brug, her havees for samme; i Senjen findes der endog endeel smukke Skjont ikke store Heste.

Qvæget staaer derimod i disse Egne meget tilbage, hvilket dog antages mindre at maatte tilskrives Racens oprindelige Slethed end den daarligere Maade, hvorpaa det om Vinteren fremfødtes. Overflødigheden paa de fleste Steder af gode Sommergræsgange forleder Almuesmanden til at holde et større Antal Qvæg end han for Vinteren kan samle ordentligt Foder til. Indbjergningen af Hø, der her i Almindelighed først kan paabegyndes sildig paa Aaret, besværliggjøres nemlig i høi Grad deels derved, at det ofte maa indsamles fra de saakaldte Udslaatter og deels derved at Veirliget i den sildige Aarstid hindrer dets Lørring. Qvæget maa derfor den største Deel af Vinteren fodres eller, som det ret betegnende kaldes, "drages frem" ved Hjælp af alskens Surrogater, saasom Virkeriis, Fiskeaffald, Lare og Tang, Keenmos, hvilken dog sjelden havees i tilstrækkelig Mængde o. desl., og Sølgen heraf er atter, at den største Deel af Sommeren hengaaer for det atter tager Huld. At under disse Omstændigheder Anskaffelsen af en bedre Qvægrace, hvilket paa enkelte Steder er forsøgt, ikke vilde lede til noget bedre Resultat, synes rimeligt, idet man snarere maa antage, at de i Egne fødte og med Behandlingsmaanden vante Kreaturer bedre maatte kunne udholde denne Nygt end de, der ere vante til en anden Pleie. Imidlertid synes det dog som man ogsaa i denne Retning er begyndt at gaae noget fremad og at idetmindste enkelte af Almuen have begyndt at indsee, at færre men vel fodrede Kreaturer give mere Afdræt end flere og forsultede. Faareracen er den almindelige norske, paa enkelte Steder med nogen Blanding af engelske Faar. Ulden er sædvanligviis strid, noget hvortil Climateret antages at bidrage. Kjødet findes i Almindelighed bedre og mere velsma-

gende end i de sydligere Dele af Riget. De saakaldte Udgangerfaar opnaae paa enkelte Steder en næsten unaturlig Fedme. Foruden Faar holdes her endeel Geder; hvis Skind er en ikke aldeles uvigtig Udsøfselsartikkel. Mange Gedeskind forbruges ogsaa i selve Districtet fornemmelig til Sæklæder, hvortil de ansees fortrinlig stikfede.

Til Engens Forbedring foretages Intet andet end den før omtalte Gjadning og paa enkelte Steder Anbringelse af Grovter. Uagtet det vistnok var usikkert om der især i den sidste Henseende blev foretaget Mere, ansees det dog paa den anden Side tvivlsomt, om en fuldstændig Engedyrking her vilde svare til Hensigten. De kunstige og mere frodige Græsbevæxter, saasom Kløver og Limothei fordrer formeentlig, for at blive fuldkommen tørre, et stadigere Høstveir end det hvorpaa her kan gjøres Regning. Det mangler heller ikke paa at den naturlige Eng her paa flere Steder staaer meget frodig og Fodermangelen om Vinteren har ofte ikke saa meget sin Grund i at der ikke findes Græs nok paa Marken som deri at Veirliget ikke tillader eller Folkemængden ikke strækker til at faae det brugbart i Huus. Saltning af Foderet bruges ikke almindelig af Almuen, skjønt endeel Hø vistnok derved vilde blive mere stikket til Kreaturføde. Potetesgræsset anvendes kun til Foder paa den Tid af Høsten, naar Poteterne optages, da man ikke kjender nogen Maade at bevare det Vinteren over. Et Par Almuesmænd i Senjen ere dog i Aar formaaede til at anstille Forsøg med dets Nedsaltning efter en offentlig bekjendtgjort Maade. Hvis dette svarer til Hensigten, turde det maa ske bevirke, at flere toge efter.

Angaaende Forholdet mellem Eng og Agerland drifter Amtet sig af Mangel paa tilstrækkelige Dphysninger ikke engang tilnærmelsesviis at have nogen Formening. Den eneste Veiledning til Bedømmelsen heraf, som Amtet veed at paapege, ere de Dphysninger, som ved sidste Folketælling ere erhvervede angaaende Størrelsen af Besætningen paa den ene Side og Korn og Potetesavlens paa den anden.

Uagtet Fædriften i dette Amtsdistrict er en vigtig Næringskilde og næst Fiskeriet den vigtigste afgiver den dog ikke det til Districtets Forsyning fornødne af Fødevarer. En temmelig betydelig Deel Smør og Keenhjod indføres saaledes fornemmelig til Byernes Forsyning fra hiin Side Grændsen og Tals og Lyk indføres i store Qvantiteter fra Rusland og de sidste tildeels fra Bergen. Behovet af Fødevarer vilde end mindre kunne afhjælpes gennem Fædriften, naar ikke Fiskerierne ogsaa i denne Henseende bidrage Sit. Som bekjendt benytter

Almueesmanden meget Fiskelever som Sjul og Tran brændes over hele Districtet mere end Lys og Olie.

3. Skovvæsen.

Finmarkens Amtsdistrict mangler tilstrækkelig Skov, medens Forbruget af Brændsel her, om end ikke paa Grund af Vinterens Strengthed, saa dog formedelst dens Langvarighed, er større end andetsteds. Dette vil vel stedse blive en af de væsentligste Hindringer for nogen særdeles Forsorgelse af Folkemængden. Forholdet med Skovvæsenet synes forøvrigt at være saa fuldstændig udviklet i den af Finmarkens Ammandskab under 17de Marts 1841 afgivne underdanigste Indberetning, at Underrettede til Forebyggelse af Gjentagelse skal underdanigst tillade sig dertil at henvise. Med Hensyn til den ofte paaankede Misshandling af Skovene i Amtsdistrictet og disses deraf følgende Aftagen skal Underrettede dog underdanigst tilføie, at det antages, at der i den senere Tid ere truffene Foranstaltninger, som forsaavidt Skovene ere Statens Eiendom, ville bidrage til disses Fredning. Saaledes lover man sig for Ostfinmarkens Vedkommende megen Besparelse for Skoven i den Bestemmelse, hvorefter Vardohuus Fæstning herefter skal forsynes med Steenkul til Brændsel. For Amtens Fogderies Vedkommende har Amtet udfærdiget endeel Regler sigtende til Skovenes Fredning, hvilke tildeels ere gjorte gjældende for Hammerfest og Ostfinmarkens Fogderier. Ved disse har man gjort Udgangen til at erholde Skovproducter udviste af Statens Skove betinget af at Formandskaberne deels directe deels indirecte ved dertil blandt Almuen udvalgte Mænd fore Opryret med Skovene i Forening med de af det Offentlige ansatte Skovopsynsmænd. Derhos har man til Forebyggelse af den Misbrug, at Boplafse begjæretes udviste kun for at Vedkommende kunde faae Udgang til at udhugge den derpaa vorende Skov, hvilket angaves fornødent til Jordens Oprydning uden at denne senere paafulgte, truffet den Foranstaltning, at den Skov som findes paa deslige Boplafse, forsaavidt dens Nedhuggen ansees nødvendig, udvistes ogsaa til Andre end den, der har faaet Udvisning paa Jorden. Af disse Foranstaltninger synes en mere almindelig Sands at være vakt for Skovenes Conservation, idet Communalbestyrelserne nu henføre disse til de Eiendomme, der staae under deres umiddelbare Control. Hvad Statens Almindingskove i Monselven og Vardo angaaer, da vil Sammes Ret til disse for endeel blive Gjenstand for Domstolenes Afgjørelse. Indtil en saadan erholdes har Amtet anmodet vedkommende Foged om saa sparsomt, som Omstændighederne tillade det,

at meddele Udvisning til Hugst. Betræffende det dermed i Forbindelse staaende Spørgsmaal, om Staten bør bibeholde dens Eiendomsret over Skovene i Finmarken og i Monselven, Vardo og enkelte andre Almindinger, da maa Amtet, idet man forøvrigt erkjender Vægten af de Grunde, der anføres for det Modsatte, naar Spørgsmaalet betragtes i dets Almindelighed, dog fremdeles være af den Formening, at overveiende Grunde i disse Egne tale for Bibeholdelse af en saadan Eiendomsret. Med Hensyn til Monselven og Vardo har Amtet i Skrivelse til Finants-Departementet af 22de August f. U. søgt at udvikle, hvorledes disse Egnes yderligere Bebyggelse og Opdyrkning gjør det af Vigtighed, at Staten, ved at conservere sin Eiendomsret til Skoven, sættes istand til for billige Priser at overlade Nybyggere fornødne Bygningmaterialier, og med Hensyn til Finmarken har man under en Ideendverfning om Spørgsmaalet med Fogden i Ostfinmarken i Skrivelse af 12te April d. U. blandt Andet yttret følgende:

“Vil man dernæst betragte Sagen med Hensyn til den Gjenstand, som her nærmest er under Behandling, da kan det vistnok ikke nægtes, at Eiendomsretten i Regelen behandles bedre end Almindingsretten, men dette gjælder dog kun under den Forudsætning, at det af andre Grunde interesserer Eieren at bruge og beholde den Eiendom, hvortil Skoven hører. Tænker man sig derimod det Tilfælde, at flere Aars mislige Fiskerier bevirkede, at en Mand ikke længere fandt sit Udkomme paa sin hidtil eiende Gaard og derfor valgte at forlade denne og kjøbe sig Grund i Nærheden af bedre Fiskerier, da er det temmelig sandsynligt, at netop den Omstændighed, at Skoven var gaaet over til at blive Eiendom vilde bevirke dens Odelæggelse, idet Jantet var naturligere end at Eieren, før han forlod den, vilde gjøre sig Skoven saa nyttig som muligt. Skulde saadant forebygges, befrygtes det, at man, selv efterat alt var gaaet over til privat Eiendom, maatte bibeholde saa mange Indskrænkninger i Eierenes Dispositionsret, at der lidet var vundet ved den stærkere begrænsede Eiendomsfordeling.”

Af det Anførte vil det være klart, at Skovdrift i dette Amtsdistrict hverken kan eller bør være nogen Næringsvei. I Skjærvs og tildeels Lynge og Vardo virkes dog endeel Tjære af Fururødder. Quantiteten anslaaes til 4 à 500 Tønder, der betales med 3 Spd. pr. Tønde. I Alrens anslaaes Tjæretilvirkningen til 50 à 100 Tønder.

Foruden Veed anvendes især i Ostfinmarken og forømt i Vardos samt tildeels ved Havkanten Torv som Brændselmaterial. I Hammer

fest benyttet endeel Steenkul, og ved de yderste Dele af Kysten tillige Drivved.

Ifølge Indberetning fra Fogden i Senjen og Tromsø er i Løbet af de sidste 5 Aar ingen nye Sauge opførte i Fogderiet; i Altens Fogderi er der efter Fogdens Opgave 1 Bygdesaug, hvor:

paa kun maa skjæres 35 Tylter Sommer og i Østfinmarken er der siden sidste Indberetning nemlig i Aaret 1844 anlagt en Bygdesaug, ansat til 80 Tylters aarlig Skuur. Efter disse Oplysninger og Amtets forrige Indberetning meddeles følgende

O p g a v e
over Saugebrugene i Finmarkens Amt.

Fogderi.	Saugenes Antal.	Hvormange Mestere og Arbeidere derved ansatte.	Mængden af det tilvirkede Product.	Hvormange i de sidste 5 Aar oprettede.
Senjen og Tromsø	21	ikke opgivet.	387 Tylters Skjærsel.	;
Alten	1	1 Mester 4 Arbeidere.	35 do. do.	;
Østfinmarken	1	1 — 2 —	80 do. do.	1
	23		502 do. do.	1

4. Fiskeriet.

I de af Amtet før indgivne underdanigste Indberetninger er der meddelst fuldstændig Underretning om de forskjellige Sorter Fiskerier, som drives i dette Amtsdistrict og af dets Indvaanere. Da der i denne Henseende ingen Forandring er foregaaet i de 5 Aar, som nærværende underdanigste Indberetning omhandler, skal undertegnede tillade sig dertil underdanigst at henvide.

Foraaavidt det overeensstemmende med Deres Majestæts naadigste Resolution af 23 December 1839 paaligger Amtet:

- a. at opgive det omtrentlige Quantum af de forskjellige Arter Fisk som i de 5 Aar er fanget samt
- b. hvor stor Deel af Fisken der tilberedes som ordentlig Røbmandsvare og hvor meget der kan antages at benyttes til eget Brug og til Rabodistricternes Forsyning, skal Amtet tillade sig underdanigst at anføre følgende:

Naar Opgaven over Qvantiten af den fangede Fisk ikke skal støtte sig til et aldeles løst Skjøn, der efter undertegnedes Formening er mere vildeledende end oplysende, da maatte man enten kunne holde en nøiagtig Control med selve Fangsten eller have paalidelig Oplysning om Qvantiteten af den Fisk, der paa de forskjellige Maader er disponeret. Til paa den første Maade at komme til sit Resultat har man neppe noget andet Midde end at søge Oplysning om Tiendens Beløb. Men det Resultat, man paa denne Maade vilde komme til, vilde være aldeles upaalideligt og derhos lidet oplysende. Foruden at Tiendetagerne defrauderer for en betydelig Deel af Tienden, vilse de Opgaver, man har over Tiendens Beløb, enten fra vedkommende Præster eller gennem Ud-

drag af Kirkefogederne) i Regelen ikke Qvantiteten af Tiendefisken, men kun dens Beløb i Penge, og dette er høist forskjelligt, eftersom vedkommende Tiendetagere have seet sig istand til mere eller mindre fordeelagtigt at realisere deres Fisk. Derhos vilse disse Opgaver over Tienden oftest kun dens Netto-Beløb i Penge og de ere saaledes ei engang skikkede til at give nogen Oplysning om Qvantiteten af den Fisk, hvoraf der er svaret Tiende end sig den, hvoraf Tiende burde have været svaret.

Man maatte altsaa snarere søge at komme til Kundskab om Qvantiteten af den fangede Fisk gennem Undersøgelser om Qvantiteten af den Fisk, som paa de forskjellige Maader er disponeret.

Idet Amtet underdanigst skal fremsætte de Bemærkninger i denne Henseende, hvortil man seer sig istand, maa man dog beklage, at de Undersøgelser, man i denne Retning har kunnet anstille, ikke lode til noget fyldefigjorende Resultat. Saameget turde imidlertid herved blive klart, at man ved Hjælp af de Materialier, som habes, ikke kan komme til nogen sikker Kundskab.

Den Fisk, som fanges i Finmarkens Amt eller af dets Indvaanere i Lofoten, disponeres formeentlig paa følgende Maader:

- a. Endeel Fisk udføres gennem Soldstederne enten til andre Steder i Riget eller til Udlandet.
- b. Endeel udføres fra Landdistrictet uden at komme i Berørelse med Soldstederne til indenlandske Steder.
- c. Endeel sælges under Markettiden til Russerne og udføres af dem.
- d. Endeel sælges i Lofoten af Fiskere fra Senjen og Tromsø og udføres directe fra Lofoten.
- e. Endeel forbruges i selve Districtet.

ad a. Om Quantiteten af den Fisk, som udføres gennem Toldstederne, habes nsiagtige Opgaver i de fra Toldkammerne til Finants-Departementet indgivne Maanedsextracter. Men blandt den saaledes udførte Fisk er der endeel, om hvis Størrelse Oplysning ei habes eller lettelig kan habes, som ikke vedkommer dette Amtsdistrict, da den er fisket af nordlandske Fiskere i Lofoten og af dem bragt til Tromsø.

ad b. Den Fisk der fra det egentlige Finmarken er ført til indenlandske Steder, hvilket formentlig kun er skeet undtagelsesviis fra Hammerfest, antages at være anført i Toldkammerets Opgaver. Det samme antages paa Grund af Lov om Medicinalafgiften af 20de Juli 1833 § 2 at være Tilfældet med den Fisk, som fra Tromsø Kjøbstad er udfiket til indenlandsk Sted. Om Quantiteten af den Fisk, der fra Landdistrictet i Senjen og Tromsø Fogderi udføres til indenrigske Steder maatte derimod kunne erholdes Oplysning i de Opgaver fra vedkommende Toldkammer, der findes vedlagte de af Fogden i Senjen og Tromsø aarligent aflagte Regnskaber for Medicinalfondet. Medicinalafgiften af denne Fisk, der kun er udfiket til Bergen og Trondhjem, sees af Regnskaberne at have udgjort i Aarene 1841—1845 incl. 960 Spd. 79 $\frac{1}{2}$ p., eller i Gjennemsnit 192 Spd. 16 $\frac{1}{2}$ p. aarlig.

ad c. At erholde nogen paalidelig Oplysning om Quantiteten af den Fisk, som under Maffetiden sælges til Russerne, anseer Amtet for Tiden umuligt. Vel skulde Ledjeførerne anmelde sig ved et af Toldstederne i Finmarken forinden deres Afreise, men dette undlade de hyppigen, ligesom det selv hvor de anmelde sig, vil være yderst vanskeligt at bestemme Quantiteten af den Fisk, der er nedfaldet i Fartsøer hvis Læstestrægtighed man ei engang i den Tidstrække, nærværende underdanigste Indberetning angaaer, havde Anledning til at kjende. Amtet har forsøgt ved Hjælp af Kirkeregnskaberne i denne Henseende at komme til et Resultat. I disse indtages nemlig stedse den saakaldte Meeltiende eller Tiende af solgt Fisk der er betalt med Meel, men foruden de Betæneligheder, som i Almindelighed fremstille sig mod at bygge nogen Beregning om Quantummet af den fangede Fisk paa Tienden, bliver enhver Slutning fra Meeltienden til Quantiteten af den Fisk, der er solgt til Russerne, aldeles upaalidelig, af den Grund at der i Finmarken sælges meget Fisk mod Meel til andre end Russer.

Den ved Kongelig naadigt Resolution af 3die Februar 1844 nedsatte Commission har efter Opgivender fra Toldkammerne ansat Quantiteten af

den Saltfisk, der efter Gjennemsnit af de sidste 9 Aar aarlig fra Finmarken har været udført, til 92,322 Tønder. Men denne Opgave anseer Commissionen selv af Grunde som foranført ikke fuldstændig.

ad d. Om Quantiteten af den Fisk, som i Lofoten fanges af Indbaanere fra dette Amtsdistrict og sælges i Lofoten saaledes at den ikke kommer i Handelen fra Finmarkens Amt, antages det ikke at man kan erholde nogen Oplysning undtagen gennem Opgaver fra vedkommende Tiendetager, eller rettere Commissionær for Tiendetagerne, i Lofoten, hvis Optegnelser antages at være af den Besskaffenhed, at de ogsaa herom give Oplysning. Maar man til disse Opgaver lægger en 20 a 25 pCt. formedelst Tiendesvig, vil man formentlig temmelig nærme sig det Rigtige.

ad e. Hvad endelig angaaer Quantiteten af den Fisk, som forbruges i selve Districtet, da kan naturligviis ethvert Skjøn desangaaende kun blive yderst usikkert og tilnærmelsesviis. Dersom Amtet havde været i Besiddelse af Resultaterne af sidste Folketælling, skulde Man imidlertid efter de Oplysninger, Man forsvrigt er i Besiddelse af, forsøgt paa at afgive et saadant Skjøn. Nu maa man indskrænke sig til følgende Bemærkninger, som muligens kunne tjene til Veiledning.

Under de større Fiskerier er den almindelige Rogning pr. Dag til 5 Mand 2 store Torske vægtig raa circa 10 Pd., der omtrent svarer til 3 Pd. Torske, eller $\frac{2}{3}$ Pd. pr. Mand om Dagen. Til en saadan Rogning benyttes sædvanlig 6 store Lever, hvoraf der gaae 240 paa Tønden. I 10 Uger (den sædvanlige Tid, hvori Loforsket varer) skulde der altsaa af 5 Mand forbruges 450 Stkr. Torskelever, men naar der tages Hensyn til at der ikke koges Lever de Dage, man ikke kan komme paa Søen og erholde den friske, turde Antallet rettest ansættes til 360 Stkr. eller $1\frac{1}{2}$ Tønde Lever, der svarer til en Tønde Tran, eller omtrent $\frac{1}{3}$ Pot Tran pr. Mand om Dagen. Et saa stort Forbrug kan paaregnes af hver voksen Mand af Almue-Ellassen i dette Amtsdistrict — endeel Sjeldfinner undtagne — mindst i 10 Uger af Aaret; thi at endeel af Almue kun søger enten Vinter- eller Sommerfisket i Finmarken, der hvert især varer kortere Tid end 10 Uger, opveies fuldkommen derved at Mange søge baade Vinter- og Sommerfisket i Finmarken. I disse 10 Uger bør Fiskeforbruget af den hjemmehørende Deel af Almue derimod ikke komme i Betragtning.

For den øvrige Deel af Aaret antages det, at man ikke vil fjerne sig saameget fra det Sande ved at ansætte Fiskeforbruget som svarende til

1½ Bog Lørfisk pr. Individ af Almueklassen, Fjeldfinnerne iberegnet og Tranforbruget til 9 Potter pr. Individ. At der desuden bruges en Deel Rogn som Føde bemærkes, udenat man dog anseer dette af den Betydning at det kan komme med i Betragtning.

Foruden den Tran, der saaledes medgaaer til Menneskeføde, kan det maaske antages, at der til Brændsel forbruges aarlig i Gjennemsnit 40 Potter*) pr. Huusholdning i hele Amtsdistrictet.

Den Fisk, der forbruges til Kreaturføde, bør derimod formentlig ikke komme i Betragtning, naar Talen er om at søge at udfinde Qvantummet af den fangede Fisk, af hvor megen Vigtighed den end er som Bidrag til Kreaturholdet. Deels bruges nemlig dertil hovedsagelig Fiskehoveder og andet Affald af Fiskerierne, som vilde gaae aldeles spildt, naar det ikke paa denne Maade brugtes, deels anvendes kun saadan Fisk, fornemmelig Smaasei og Silb, som ikke kan anbringes i Handelen. Naar Silb benyttes til Kreaturføde, vindes dog ogsaa deraf endeel Tran, som kommer med i Overflaget over Fiskeriernes Udbytte.

Det Anførte indeholder vistnok kun en Antydning af den Maade, paa hvilken man muligens kunde komme til et Begreb, der nærmede sig det Sande om Qvantiteten af den i Finmarkens Amtsdistrict fangede Fisk og hvad der af samme benyttes som Kjøbmandsbare og til eget Brug. Til

nogen yderligere Bearbejdelse af det saaledes Antydede seer Amtet sig ikke istand, da man dertil mangler de fornødne Materialier.

Imidlertid har man dog troet endnu at burde meddele de Resultater, hvortil Amtsdistrictets Fogder ved deres Undersøgelser angaaende Qvantiteten af den fangede Fisk ere komne, idet man dog efter det Anførte troer ikke derover yderligere at kunne yttre sig.

Fogden i Senjen og Tromsø anslaaer, efterat have bemærket, at han anseer det ugjærligt endog blot tilnærmelsesviis at opgibe Qvantummet af den inden Districtet fangede Fisk, Qvantiteten af den aarligen til Kjøbmandsbare tilvirkede saaledes:

Rundfisk	90,000	Bog.
Sei	45,000	—
Rotfisk	15,000	—
Litling	10,000	—
Tran	8,000	Ldr.

Fogden i Ulten, der støtter sin Opgave til de aarligen afholdte Liendeauktioner, med Bemærkning, at man, forsaavidt Liendevig ei begaaes, kan være sikker paa, at der ikke er fisket mere til Handelsbare flittet Fisk end den Liendeauktionerne vise, da der af den Fisk, som kan anvendes i Handel, ikke benyttes noget til Huusbrug, — opgiver Qvantiteten af den i de sidste 5 Aar fangede og som Kjøbmandsbare solgte Fisk saaledes:

Rotfisk, tilsammen for alle 5 Aar, 6,073 Bog	8½ Pd.,	eller i Gjennemsnit aarlig, 1215 Bog.
Rundfisk	28,241 — 4	— . . . . . 5648 —
Klipfisk	7213 — 18	— . . . . . 1443 —
Storsei	29,917 — 8½	— . . . . . 5983 —
Smaasei	3319 — 16	— . . . . . 664 —
Naatorfisk	45,103 — 14½	— . . . . . 9021 —
Kaa Sei	9880 — 22½	— . . . . . 1976 —
Kaa Dveite	566 — 11½	— . . . . . 113 —
Kaa Lange	1312 — 12	— . . . . . 262 —
Litling	360 — 10	— . . . . . 72 —

Over Tilvirkningen af Tran er ingen Opgave meddeelt.

Fogden i Hammefest meddeler, ifølge Extract af Toldregnskaberne, at der i de 5 Aar fra 1841 — 1845 er i Gjennemsnit aarlig udført fra Hammefest:

Lørfisk	59,798	Boger.
Klipfisk	3,755	—
Tran	6,831	Lønder.

Hvalroskuder	222	Stkr. (Udbyttet af Spidsbergfangsten.)
Trangrugge	289	Lønder.

Hertil maa desuden efter Fogdens Opgivende komme:

1. hvad der af de Handlende fra Tromsø indkjøbes paa Fiskeværene og af Nordfarerne bringes til Tromsø By (dette kommer dog med i Beregningen fra Tromsø Fogderi.)
2. Den nedfaldte Fisk, som af de russiske Lodjere bringes til Archangel. Næst at anføre Grundene, formedelst hvilke derom ei kan havees paa:

*) Med Hensyn til dette Tranforbrug maa det dog bemærkes, at en betydelig Deel af den hertil medgaaende Løve vindes ved saadant Hjemsfiske, som kun finder Sted, forsaavidt eget Brug udtræver samme.

lidelig Kundskab, opgiver han den Fiske, der ved Hammerfest Toldsted er anmeldt til Udførsel, til i Gjemmensnit i disse 5 Aar at have udgjort aarlig 14480 Tønder. Fogden formener imidlertid, at man kommer det Nette nærmere ved at lægge den Opgave til Grund, som er meddeelt af den ved Kongelig Resolution af 3de Februar 1844 nedsatte Commission, hvorefter Udførselen af Saltfiske fra hele Finmarken skulde udgjøre 93322 Tønder aarlig, hvoraf $\frac{1}{3}$ Part antages at vedkomme Hammerfest Fogderi.

3. Hvad der af Fiskevarer har været benyttet til Districtets egen Forsyning.

Fogden i Ostfinmarken ansetter Udbyttet af Fiskeriet inden Fogderiet i Gjemmensnit aarlig i de 5 Aar saaledes:

Torsk (derunder indbefattet nogle mindre vigtige Fiskearter)	
raa . . .	110,000 Bog. eller tørret 27500 Bog.
Sei raa . . .	15,000 — — — 3750 —
Qveite (sælges altid raa)	1450 — — — ; ;
Tran	700 Tønder

Hertil kommer Indbyggernes Forbrug aarlig Raafiske af forskellige Slags derunder indbefattet Lax fra Lanaelv . . . . . 22000 Bog
Tran . . . . . 450 Tdr.

Dette Overslag anseer dog Fogden, med Undtagelse af for Tranens Vedkommende, hvoraf en deel kommer i Handelen fra de russiske Fiskere paa den murmanske Kyst, for lavt, og støtter sin Formening derom fornemmelig dertil, at Befolkningen, hvis væsentligste Næringsvei er Fiskeriet, ikke kunde leve af saa Lidet, som dette efter foranstaaende Opgave vilde kaste af sig, selv om behørigt Hensyn tages til Udbyttet af Fædriften og Reenablen.

Med Hensyn til Fiskens Tilvirkningsmaade, kunde der vistnok endnu være meget tilbage at ønske. Men have end Fremstridtene i denne Henseende ikke i den senere Tid været store, synes dog Opmærksomheden herpaa at være vakt fornemmelig ved de i Tromsø og Hammerfest værende Handelsforeninger, og der er Haab om at den nærmeste Fremtid vil opvise mere. Som en ved hine Corporationers Bestræbelser indført Forbedring kan nævnes, at Fiskerne i de sidste Aar have almindeligen begyndt ved Fiskens Spærring at anvende Loxfegarns Traad, hvormed den sammenknyttes, istedetfor at man før fæstede Spærreren sammen med en Vidjeqvist, som drages gjennem et i Fisken anbragt Insnit, fra hvilket let Forraadnelse bevirkes. Amtet har ogsaa det Haab, at en større og strengere Control under Fin-

marksfiskerierne, hvorpaa disses Betydning i de senere Aar har Krav, vil vise gavnlige Virkninger med Hensyn til Tilvirkningsmaaden. I Ostfinmarken begyndte man i 1845 at tilvirke Klippfiske af Sei og det Tilvirkede havde et godt Udsende. Om Resultatet af Forsøget har man imidlertid endnu ingen paalidelige Underretninger.

Hvad Fiskeredskaberne angaaer, da maa Almue i de sidste Aar antages at være gaaet betydelig fremad, — ikke fordi der i saa Henseende er indført noget Nyt, men fordi Almuens ved de gode Fiskerier forbedrede Kaar har sat den istand til at forsyne sig med de Redskaber, som Erfaring til enhver Tid og ethvert Sted har lært at være de bedste. Efter kyndige Folks Formening lade disse heller ikke meget tilbage at ønske. I den Maade, hvorpaa Seien optages af Rodtet, vilde det imidlertid efter Amtets Formening være ønskeligt, om der kunde indføres en Forandring. Dette skeer nemlig nu ved den saakaldte Kley (Kex), hvormed hver Sei hugges og kastes op i Vaaden. Fra det ved Kleppen gjorte Saar i Rødten udvikler der sig stedse en Art Forraadnelse, og her viser altid Marken sig først. Denne Optagelse af Rødten kunde formeentlig lige saa let skee ved en Hov, der føres af een Mand, og, naar den var fyldt, drages ved Hjælp af et Stykke Snore op i Vaaden af en anden Mand. Naar, hvorpaa man agter at henlede Vedkommendes Opmærksomhed, Prisen blev sat noget ringere for den Sei, der er tagen af Rødten med Kley end for den, der tages med Hov, vilde formeentlig Brugen af den Sidste blive mere almindelig.

5. Bergværksdrift

finder kun Sted i dette Amtsdistrict ved Altens Kobberværk i Altens Fogderi og ved Qvænangens Gruber i Skjærvs Præstegjeld i Senjen og Tromsø Fogderi.

Med Hensyn til Altens Kobberværk har Besyreren af samme til Altens Foged ytret Følgende: „Altens Kobberværks Bergværksdrift har i de sidste 5 Aar været noget variabel og Kobberproductionen tillige fluctuerende, og efter et ikke ubetydeligt Tab har Directionen i London besluttet for det Første at indskrænke Værkets Udgifter, indtil et nyt Interessentskab er dannet med forøget Capital for at udvide de nuværende Forsøgsarbejder ved de forskellige Gruber, og efter de sidste Efterretninger kan man vente, at dette Project vil snart blive istandbragt. En Forening af Qvænangens nylig anlagte Bergværk med Altens Kobberværk har været foreslaaet og er nu under Ventilation, og da ved det sidste en kost-

har og vel indrettet Smeltehytte til Malmens Forædling er opbygget og Dyførelsen af en Hytte ved Qvænangen vil forvolde betydelige Omkostninger, som ellers kunde anvendes til større Fordeel ved Grubernes Exploration, er denne Forening ligesaa ønskelig som den vil være gavnlig for Districtet. Siden sidste Indberetning have adskillige Experimententer været gjorte ved Malmens Forædling saavel ved Baskningen som ved Smeltningen, og i denne Hensigt have flere tydske Støvhærder været opførte ved Pukværket, hvor de drives med Fordeel i Forening med de Maskiner og Indretninger, der allerede tilforn vare opførte efter den engelske Methode, og efter Sigende skal hine være mere hensigtsmæssige for finslemmet Malm, og denne for de grovere Arter. Ved Smeltehytten have ogsaa betydelige Summer været anvendte for at sammenligne de forskellige Smelteprocesser i Høi og Flamovne, og Resultatet viser, at hvor gavnlige de første kunne være med Trækul, ere alligevel de sidste mere fordeeltige med Steenkul paa Grund af at man derved erhoder en bedre Skjærsteen med ligesaa reen Slag, hvilket ogsaa har en betydelig Virkning paa de paafølgende Processer især ved Sortkobbersmeltningen og Raffination.

Kobberet er tilvirket fornemmelig i Plader og Stænger og formedelst dets Seighed og andre gode Egenskaber er det meget søgt og erhoder almindeligen høi Priis saavel paa de franske som belgiske og tydske Markeder. Anmærkningsværdigt er det, at i de sidste 5 Aar ikke een Mand

er omkommen ved Skud i Bærkets Gruber.

Bærkets fremtidige Udsigter have i den senere Tid betydeligen forbedret sig og kunne nu siges at være meget lovende. Dets aarlige Kobberproduction er noget aftaget, men dets Udgifter ere indskrænkede i Forhold til dets Resourcer, og, omendstjont de sidste neppe ville overstige det Halve af hvad de ved sidste Indberetning beløbe sig til, ere de alligevel forholdsviis anvendte til større Fordeel for Arbejderne paa Grund af det mindre Udlæg for Dyførelsen af en Mængde og kostbare Indretninger, som i hiin Periode fandt Sted; sølgelig er der større Pengecirculation blandt Arbejderne i Forhold til Bærkets nuværende Udtællinger.

Efter de mange betydelige Udgifter, der nødvendigvis have medgaaet ved Fuldførelsen af saamange kostbare og gavnlige Indretninger ved denne Entreprise i en afsidesliggende, tyndt befolket Egn, under utallige Vanskeligheder, som alene den største Udholdenhed kunde overvinde, maae Eierne fortjene den største Ros og enhver Understøttelse og Lethed, som paa nogen Maade kan ydes dem, for at kunne gjøre det Bærk fordeeltigt for dem selv og til en varig Velsignelse for hele Districtet."

En tabellariisk Oversigt over sammes Drift ved Udgangen af 1845 vedlægges som Bilag No. 2. Hertil skulde Amtet tillade sig underdanigst at tilføie, at en Extract af Altens Kobberværks Regnskaber for Aaret 1845, af hvilken man er i Besiddelse, giver følgende:

D o e r s i g t.

Udgifter			Production.		
Rønninger.	*) Commune-Udgifter, Pensioner og andre Omkostninger.	Til Materialier.	Summa-Udgift.	Malm, i engelske Tøns.	Kobber, i engelske Tøns.
33922 Sp. 60 §.	5154 Sp. 27 §.	14058 Sp. 54 §.	53135 Sp. 21 §.	1893,109.	105,997.

*) Communcudgifter ere nok en mindre heldig Døersættelse af det engelske: "common expenses", hvorunder formeentlig er inbefattet Høvedgaardens Huusholdnings-Udgifter.

Angaaende Productionen ved Qvænangens Gruber da er samme i Opgaven for Altens Kobberværks Bedkommende — al Malm fra Qvænangen er nemlig forsmeltet i Alten — ovgivet til 4314 Skpd. Malm eller 378 Skpd. Kobber. Grubernes Antal skal være 2 eller 3, hvorpaa havees Ruthing og desuden endeel Stjærp. Ved Bærket har været sysselsat foruden en Opsynsmand circa 50 Arbeidere. Forsødrigt henvises til hvad der af Bestyreren for Altens Kobberværk er anført ogsaa om Qvænangens Gruber.

6. Fabrik- og Industrianlæg.

Af disse gives der foruden de før omhandlede Saugbrug saa at sige ingen i dette Amts Landdistrict, og de locale Forholde synes heller ikke hertil at opmuntre. Den tynde Befolkning, Arbejdslønnens Kostbarhed og Vinterens Langvarighed vil vel i disse Egne stedse virke hemmende paa al Fabrikdrift. En ved Lalsvigs Handelssted anlagt Søbefabrik er omhandlet i Amtets forrige underdanigste Indberetning. Efter Eierens Opgivende er samme indrettet saaledes, at circa

120,000 Pd. Sæbe aarligen kan tilvirkes, men af Mangel paa Talg, som man maa forsyne sig med i Landet, samt tilstrækkelig Affætning, arbejdes der ikke længere end omtrent en Maaned aars. I hvilken Tid produceres cirka 10,000 Pd. gul Stangsebe. I denne Arbejdstid ere kun 2 Mand beskæftigede. Med Fabrikken er forenet et Transkaffinaderi, hvorved dog kun raffineres 10 a 20 Tønder om Aaret af Mangel paa Affætning. Kalken, som benyttes til Sæbefabricationen, brændes i Talsvig, der skal være vel forsynet med Materiale hertil. I Talsvig er ligeledes en Kornmølle og et Garveri.

7. Pinringer.

a. Huusflid. Denne staaer fremdeles paa et temmelig lavt Standpunct her i Districtet. Forholdene synes ogsaa at føre dette med sig. For den arbejdsføre mandlige Befolkning optage Fiskerierne og Tilberedelserne til disse den største Deel af Aaret, og en stor Deel af den kvindelige Befolknings Tid optages med Markarbejde og om Vinteren med Indsamling og Tilberedelse af de fornødne Surrogater for Kreaturføden. Selv Almuesmandens daarlige og almindeligvis meget indknebne Vaaninger turde lægge Hindringer i Veien for nogen særdeles Udvidelse af Huusfliden. Dog maa denne antages i de sidste 5 Aar at have gjort Fremskridt især i Senjen og Tromsø Fogderi, navnlig i Skjærvs, Dyrø Thinglag samt i Monselven og Bardo, hvor der ikke alene tilvirkes, hvad der for eget Behov udfordres af Vadmel og Værken, men hvorfra der ogsaa afhændes endeel til andre Districter. Ogsaa af Lærred væves endeel af kjøbt Garn, skjønt mindre almindeligt, da Lærred og Klaverbug kjøbes til saa billig Priis, at Arbejdet ei svarer Regning. I de øvrige Districter indskrænker den kvindelige Huusflid sig hovedsageligen til Vadmeltilvirkning, og skjønt der vel kjøbes endeel grovt Klæde, sælges der dog ogsaa endeel Vadmel til Fjeldsinnerne, fornemmelig til deres Vintertælte. Mandfolkene befatte sig hovedsagelig kun med Forsærdigelse og Istandsættelse af deres Fiskerestaber og Udbedring af deres Baade.

b. Skibs- og Baadbyggeri. Det første finder ikke Sted i Finmarkens Amts Landdistrict, der mangler de hertil fornødne Materialier og rimeligvis ogsaa kyndige Arbejdere. En i Monselven bygget Slup er nok aldeles mislykket.

Derimod bygges der i Senjen og Tromsø Fogderi, i Alten, Porsanger og Baranger-Fjorden en temmelig betydelig Deel Baade, dog ikke paa meget nær tilstrækkeligt til Districtets Behov, da

den største Deel især af de større Baade kjøbes fra Helgelands og Saltens Fogderi, hvorfra de kunne forkøbes billigere.

c. Jagt. Som Hovednæring drives Jagten kun af enkelte Finner i Tromsø, Lyngen og Skjærvs Thinglag og af en Finnefamilie paa Varangerfjeldet i Østfinmarken. Derimod er den for flere en ikke vigtig Binæring. Foruden Fuglevildt fornemmelig Røper skydes endeel Vildreen og Harer samt af Rovdyr Bjørne, Ulve og især Ferv (Vielfras). Af Ræve og Oddere fanges en Deel, som dog kun afgive et ringe Bidrag til den finmarkske Skindhandel. De i Amtets forrige Jæderberetning omhandlede, paa Søroen udsatte Røvræve synes at have formeret sig, da de ialfald skal have ødelagt de Harer, som før fandtes paa Den. Der vides imidlertid ikke endnu at være fanget nogen af dem, skjønt Jagten i forrige Aar blev frigivet. Til Trans Præstegjeld hører et fredet Sælveide, hvis Udbytte ikke skal være aldeles ubetydeligt, ligesaa fanges endeel Sælhunde ved Indløbet til Lanaelven i Østfinmarken. Af Hval har Fangsten i de senere Aar været ubetydelig.

Forovrigt antages Loven af 4de August 1845 at ville i disse Egne bidrage meget til Udryddelse af Rovdyr. Især er der, siden samme emanerede, fældet en Mængde Ferv. At der kan blive udbetalt en enkelt Skudpræmie for Rovdyr, fældede af norske Undersaatter paa hin Side Grændsen, er vel rimeligt, men dog neppe stridende mod Lovens Aand. Derimod kunde det nok være at befrygte, at Enkelte paa Grund af Lovens ringe Fordringer paa Bevis for at vedkommende Præmieæsker selv har fældet Dyret, kunde speculere paa at opkjøbe russiske og svenske Ulveskind, for her i Landet at æske Præmie for dem. Man har derhos ogsaa anseet det nødvendigt, at den, der æsker Præmie, fremstiller et Par Mand, som kunne bevidne, at han har fældet Dyret. Finnerne klage ellers over, at de for at erholde Præmie for Bjørneskind maae lade et Par af Kløverne borttage, hvilket med Hensyn til det Brug, som her i Almindelighed havees for Bjørneskind (til Kraver, paa hvilke Forlabberne med Kløverne paa hængene over Brystet, eller til Skædesælde ligeledes med Forlabber og Kløver paa), bevirker, at disse tabe endeel af deres Værdi.

d. Fragtfart og Landtransport. At nogen egentlig Fragtfart indenfor selve Districtets Grændser ikke kan finde Sted, er en Følge deraf, at enhver Indvaaner selv har Baade, paa hvilke han fører sine Varer fra og til Kjøbstaden eller Handelsstedet. Fragtfart finder saaledes for Landdistrictets Vedkommende kun Sted ved de saakaldte

Jægter, hvorved Fiskeproducter fra Senjen og Tromsø Fogderi føres til Bergen, og den derfor dundne Valuta, forsaavidt den bestaaer i Varer, paa Retour besørgeres tilbage. Denne Jægtefart til Bergen vil dog identivis ophøre efterhaanden som de dertil benyttede Fartøier blive ubrugelige. Det er nemlig kun undtagelsesviis, at Almuen endnu kaaer i Forbindelse med Bergen, og udenfor Afsjords og Nvæsjords Thinglage vil der neppe findes andre end Handelsmændene, som drive Bergshandel. Af 12 Jægter, som nu høre hjemme i Senjen og Tromsø Fogderi, kan neppe der halve Antal siges at gaae paa Fragt, da de øvrige tilhøre Handelsmænd, som dermed kun besørge affikket deres egne Varer.

Landtransport gives endnu mindre i dette District, hvor ingen egentlige Landveie findes. Den hele Landtransport indskrænker sig saaledes til at der af Hjeldfinnerne med deres Keen føres endeel Kjød og Smør til Alten, Nvænangen og Skibotten, at der ved Altens og Nvænangens Bærker findes endeel Malmkjørsel, og at Finnerne ved Lana:Elven bære Rejsendes Bagage over Varanger:Gjeldet. Hertil kan maaskee føies, at der over enkelte Eider, f. Ex. Lyngseidet, af og til føres en Baad og endeel Gods.

e. Handelen, der fra Almuens Side bestaaer i Uffætning af deres Fiskeproducter, drives i Landdistricterne enten directe med Kjøbstæderne eller med Landhandlerne og i det egentlige Finmarken tilligemed Russerne i Maffetiden og med de saakaldte Frihandlere især fra Trondhjem (sfr. Lov om Handelen i Finmarken af 13de Septbr. 1830 § 7). Hertil kommer endnu en Omstændighed mellem Almuen indbyrdes, idet Hjeldfinnerne omsætte deres Producter af Reentkjød og tildeels Skind til Kystboerne mod Fiskevarer og Vadmel o. dl.

Handelsstedernes Antal er:

i Senjen og Tromsø Fogderi	30
i Alten	15
i Hammerfest	7
i Finmarkens Fogderi	10
Tilsammen	52

Dette Antal er vistnok meget stort i Forhold til Districtets Folkemængde. Det maa imidlertid bemærkes, at mange af disse Handelssteder kun skyldes de større Fiskerier i Finmarken og de dertil søgende fremmede Fiskere deres Tilværelse, og tildeels kun drives under Fiskerierne. Saaledes er der f. Ex. i Hasvigs Annexfogd under Loppen 5 Handelssteder, medens Handelen med Fognets egne Indvaanere neppe vilde give een Handelsmand Udkomme. At Landhandlerne, med enkelte Undtagelser, ikke gaae frem-

ad og at Mange af dem endog tære paa Formue, erhøvet i forrige Tider, er en Kjendsgjerning. Dette turde dog mindre have sin Grund i det for store Antal i og for sig selv, men maa snarere tilskrives Udvidelsen af Kjøbstæderne, hvorhen den større Concurrence lokker den Deel af Almuen, hvis Uffætnings-Producter ere saa mange, at de kunne bære Udgifterne ved en længere Reise. Spørges der, om nogen væsentlig Indskrænkning i Handelsstedernes Antal vilde være til Fordeel for Landdistricterne, eller endog i nogen mærkelig Grad bidrage til Kjøbstædernes Opkomst, da formener Undertegnede, at dette Spørgsmaal maa besvares benægtende. Foruden at det er let at godtgjøre, at Handelssteder ved de større og mere aarvise Fiskevær ikke kunne undværes, naar der tilstrækkelig skal sørges for disses Forsyning med Noerboder, Hjeldbrug etc., saa formenes det, at selv ikke nogen særdeles Indskrænkning i Antallet af de Handelsmænd, hvis Virksomhed hovedsagelig bestaaer i Handel med Indvaanerne af den Egn, hvor de boe, vilde være gavnlige. Det vil nemlig stedse blive Tilfældet, at Udbyttet af Fiskerierne for en Deel af Almuen især den, der meest beskæftiger sig med Hjemstikke, ikke vil være saa stort, at det lønner sig for dem enten selv at tilvirke det til Handelsvarer eller bringe det til den ofte fjærnt fraliggende Kjøbstad, medens Tilfredsstillelsen af de daglige Fornødenheder kræver en hyppig Omfætning og feilslagne Fiskerier ofte Forskud. Begge disse Træng tilfredsstilles ved Handelsmændene. Vilde man tænke sig alle dette Slags Landhandlere ophævede, vilde Følgen formentlig deels blive, at en betydelig Deel af Fiskeriets Udbytte gik aldeles tabt, deels og fornemmelig, at der blandt den mere velstaaende Deel af Almuen vilde danne sig en Mængde mindre Handelsmænd, som tilstufede sig de Øvriges Fiskeproducter, uden at imidlertid denne Næringsvei for hver Enkelt vilde være af den Bigtighed, at det interesserede ham eller satte ham istand til under feilslagne Fiskerier, hvilket dog fremdeles blev hans egen Hovednæring, at gjøre Forskud til de mere Trængende. Men denne uudelivelige og for Districterne vist ikke gavnlige Virkning af Handelsstedernes aldeles Ophævelse vilde rimeligviis om end i mindre Grad ogsaa følge af nogen væsentlig Indskrænkning i deres Antal. For saavidt Handelsmændene afhænde de af Almuen kjøbte Varer til Kjøbstæderne i dette Amtsdistrict og der atter forsyne sig med Handelsvarer, anses denne Handelsmændenes Mellemkomst mere gavnlige end skadelig for Kjøbstadhandelen. Vel er der endnu endeel Handelsmænd, som affætte

deres Fiskevarer og atter forsyne sig med andre Varer i Bergen og Trondhjem, hvorved den endelige Kjøbmændsavance gaar tabt for dette Amts Kjøbstæder. Denne Trafik, fornemmelig med Bergen, drives imidlertid nu kun af et Par nordnord for Tromsø boende Handelsmænd og antages mere at grunde sig paa tilsvante Forhold, end paa Overbevismingen om, at den for Bedkommende selv er gavnligst, og vil saaledes formentlig efterhaanden ophøre. Handelsmændene i den sydlige Deel af Senjen bringe derimod Mængden af deres Varer til Bergen og forsyne sig atter derfra. Det ansees imidlertid meget tvivlsomt, om det engang vilde være gavnligt for Tromsø Kjøbmænd at indlade sig i en Concurrance med Bergenserne om Handlen med det sydlige Senjen, ved hvilken disse dog stedse vilde have paa sin Side Udgifterne for Tromsø Kjøbmænd af den forsøgede Fragt saavel af Fisken som af de Varer, der gives som Bederlag for denne. Overhoved vilde Indskrænkning i Handelsmændenes Antal i Senjen neppe have nogen Indflydelse paa Tromsø Handel, da Almuen, saafremt den fandt det fordelagtigere for sig, nok vilde vide uden Handelsmændenes Mellemkomst at faae deres Fisk affkøbt til Bergen. Hertil skal Amtet endnu tillade sig underdanigst at føie den Bemærkning, at de fleste Handelssteder i disse Egne ere meget kostbare Eiendomme, der dog skulde Handelsretten den største Deel af deres Værdi. Under Erkjendelse af, at Ret til at drive Landhandel aldrig bør gaae over til at blive et reelt Privilegium, formenes det dog, at Statsstyrelsen handler rigtigt i at gaae frem med megen Varsomhed, naar Spørgsmaalet er om Foranstaltninger, der gribe saa forstyrrende ind i den private Mands economiske Forholde som Ophævelsen af Handelsret paa Steder, hvor denne i et længere Tidrum har været benyttet.

Amtet har troet noget længere at burde opholde sig ved denne Materie, fordi Man efter Sagens nyeste Overveielse ikke aldeles kan tiltræde den af Amtseembedets forrige Bestyrer i den sidste afgivne underdanigste Indberetning yttrede Anskuelse om, at Landframmerierne i Almindelighed virkede skadeligt paa Almuen og derfor tildeels burde indskrænkes, en Anskuelse som i den senere Tid oftere høres gjentaget og som ogsaa gjenfindes i en af de til Amtet indkomne Beretninger. Undertegnede kan nemlig efter det Anførte ikke ansee disse Anskuelser som Resultater af Sagens alsidige Overveielse. At der af Landhandlerier og navnlig af deres Ret til at udsælge Brænde

viin kan opstaae og virkelig har opstaaet Misbrug, er en Kjendsgjerning, paa hvilken der dog maa ske er lagt for megen Vægt, naar man af den Grund vil erklære Landhandlerierne absolut skadelige. Det maa derhos bemærkes, at ligesom en saadan Ret ikke tilkommer de Handelsmænd, hvis Bevillinger ere yngre end 1837, saaledes har Amtet ogsaa sat det under Domsstolens Afgjærelse, hvorvidt en Deel ældre Handelsmænd efter deres Bevillingers Indhold ere i Besiddelse af Ret til Brændevinssalg. Overhoved har man det Haab, at en skarpere Control i Forbindelse med Tidsaandens Krav vil ogsaa i denne Henseende, om ikke aldeles afværge, saa dog i høi Grad indskrænke Misbruget.

Om den særdeles Gavnlighed for Districtet af den directe Handel mellem Almuen og Russerne i Makketiden finder Amtet sig fuldkommen overbevist. Russerne bringe kun Nødvendighedsvarer og modtage som Baluta den Fisk, for hvilken man i den Tid Handelen foregaaer neppe vilde have noget andet Brug. Undertegnede kan saaledes ikke dele den Tvivl, der, ogsaa med specielt Hensyn til Russehandelen, er yttret af den ved Kongelig Resolution af 3de Februar 1844 nedsatte Commission (see dens trykte Indstilling Pag. 6), om ikke Almuen i det Hele vilde være bedre tjent med at Handelsforholdene i Finmarken vare ordnede som i det øvrige Land. Ophævelsen af Frihandelen med Russerne i Makketiden forudsætter Muligheden af, at Handelsmændene skulde kunne af Fiskeren modtage, til Handelsvare tilberede og atter til Russerne afhænde al den Fisk som i Makketiden fanges. Men denne Forudsætning formenes ikke at være rigtig. Varernes Pris vilde nemlig deels formedelt Kjøbmændsavancen, men fornemmelig paa Grund af Tilberedningen og Transporten, komme til langt at overstige deres Værdi, og det formenes at kunne med temmelig Sikkerhed statuere, at ingen Handel idetmindste ikke af nogen Betydning vilde finde Sted mellem de Handlende og Russerne med Fisk fanget i Makketiden. Forholdet vilde derimod formentlig ganske naturligt udvikle sig derhen, at den directe Handel mellem Almuen og Russerne vedblev, kun med den Forskjel, at Almuesmanden maatte betale en Recognition til Handelsmanden, for at Handelen kunde foregaae i hans Navn, saaledes som det nu hyppigen skeer udenfor Makketiden.

Derimod ansees Gavnligheden af den Handel, som ved Loven af 13de September 1830 § 7 er tilstaaet de paa deres Hjemsteder handelsberetigede norske Undersaatter mere tvivlsom. Forden at Controllen mod at ikke andre end de tilladte Varer sælges, er yderst vanskelig og i hine isoler

rede Egne ofte umulig, har man udfundet saa mange Midler til at eludere Lovens Bestemmelser at Misbrug selv under den skarpe Control stedse vilde finde Sted.

Saaledes er det for kun at nævne et Exempel temmelig almindeligt, at Handelen ikke foregaaer i dens Naab, for hvis Regning den føres, men derimod i en Andens, som kan ombyrtes, naar han engang er fældet for ulovlig Handel eller Brændevinsalg. Heraf er Følgen, at sjældent nogen bliver anseet for Gjentagelse af disse Lovovertrædelser, og Kulden for første Gangs Forseelse finder Vedkommende, det svarer Regning at erlægge, naar han derved, saaledes som de locale Forholde her fore det med sig, kan tilkjøbe sig Udgang til i en længere Tid at drive den mest uindskrænkede ulovlige Handel.

I Amtsdistrictet ere 3 Markedspladse, nemlig i Skibotten i Lyngen, hvor der holdes 3 Markeder om Aaret, paa Elvebakken (nu ifølge Deres Majestæts naadigste Resolution af 17de August 1844 paa Bofesop) i Ulten, hvor der holdes 2 Markeder om Aaret og i Karlebotten, hvor der holdes et Marked hver Høst. Søgningen til disse Markeder er ikke ubetydelig, og Omsætningen stiger fornemmelig med Fjeldsfinernes Producter og Fædder fra svensk Lapland og Finland med Fiskevarer, Meel og Luxusvarer.

8. Amtsdistrictets Tilstand i Almindelighed.

Denne maa i det Hele taget ansees at være gaaet betydelig fremad i de forløbne 5 Aar og fornemmelig i de Par sidste af disse. Herril har især et jevnt Udbytte af Fiskerierne, der i Almindelighed have staaet til paa et Sted, om de end paa et andet ere mislykkede, hoi Fiskepriser, lave Meelpriser, og heldige Aaringer for Jordbruget, i Forening med Folkemængdens og som en Folge deraf Consumptionens Liltagen i Kjøbstæderne, bidraget. Almuens forbedrede oeconomicke Tilstand spores dog ikke saa meget i Formindskelsen af dens Passiva, Mønt Gjelden til Handelsmanden og Kjøbmanden vel er noget nedsat, som i Forøgelsen af dens Activa, hvilket sidste især viser sig i Udbedring af deres Huse og Bohave og fornemmelig i Anskaffelsen af flere og bedre Baade og Børnskab, Antagelse af flere Folk og deslige. Det turde ogsaa ligge i Fiskeridriftens Natur, at dens heldige Resultater snarere vise sig paa denne end paa hin Maade, efterdi et godt Udbytte sporer Foretagelsesaanden og denne atter sætter nye Forskud i Requisition. Amtet skulde derfor ansee det som en for disse Egne ret interessant statistisk Oplysning, om der undereet med den almindelige Folketælling kunde erholdes Opgaver over Antallet af Baade

og disses Slags og tildeels ogsaa over de betydligere Fiskeredskaber. Man antager, at disse Opgaver — som angaaende Gjenstande, der ligge deres Erfaring nærmere, der affatte Opgaverne — endog vilde blive paalideligere end flere af de andre, der søges samtidigt med Folketællingen.

Foraaavdt en Opgave over Fattigvæsenernes Udgifter kan ansees som et Bidrag til at danne sig et Begreb om Districternes oeconomicke Stillings, har Amtet troet at burde hermed som Bilag Nr. 3 levere en Opgave over Antallet af dem, der nøde Fattigundersøttelse ved Udgangen af Aaret 1841 og 1845 samt de respective Bidrags Størrelse. Det vil deraf sees, at baade Antallet af de Forsørgede og Bidragets Størrelse i 1845 var større end i 1841. Heraf formentes dog, at man ikke kan drage nogen paalidelig Slutning hverken i den ene eller anden Henseende. I disse Egne, hvor Fattigforsørgelsen aldrig har været nogen særdeles trykkende Byrde, kan Forøgelse i Udgifterne lige saa snart tyde hen paa bedre Kaar hos Yderne som paa større Trang til Hjælp.

De befalede Opgaver over thinglæste og afløste Gjeldsbreve, afhændede faste Eiendomme samt Executioner og Udpantningsforretninger vedlægges som Bilag Nr. 4. Herved bemærkes dog, at faste Eiendomme hyppigen gaae i Handel uden thinglæste Udfoms-Documenter og at mange Gjeldsbreve indfries uden at Vedkommende besørge deres Uflækning.

Aarslønner er angivet i Senjen og Tromsø Fogderi for en Tjenestedreng fra 12 til 40 Spd. og for en Tjenestepige fra 6 til 18 Spd. Naar kun de første Summer gives, formentes dog nogle Naturalpræstationer at komme til. Daglønner for en Mandsperson er opgivet fra 24 til 60 f. og for en Qvindesperson fra 8 til 36 f. tilligemed Kost.

I Ultens Fogderi er Aarslønner for en Dreng opgivet til 20 à 40 Spd. og Daglønner for en Mandsperson paa egen Kost til 48 f. , med Tilføiende, at Arbeids- og Tjenesteløn for Fruentimmer betales forholdsvis mindre.

I Hanmerfest Fogderi opgives en Drengs Aarsløn til 25 à 40 Spd. og en Piges til 12 à 16 Spd. Daglønner for en Mandsperson til 36 f. og for et Fruentimmer til 24 f.

I Ostfinmarkens Fogderi er Aarslønner for en Tjenestedreng opgivet fra 20 til 50 Spd., for en Pige fra 10 til 14 Spd. og Daglønner for en Mandsperson fra 40 til 60 f. og for et Fruentimmer fra 32 til 48 f. paa egen Kost.

Mangel paa Tjenestefolk spores overalt og er en naturlig Folge deraf, at Indtagelsen af en selv

stændig Stilling for Almuesmanden ikke i disse Egne er betinget af Besiddelsen af nogen fast Eiendom, hvilket arter bevirker tidlige Egetskaber.

— I Amtsdistriktet findes ingen med Hjulredskab fremkommelig Veie, med Undtagelse af den omtrent $\frac{1}{2}$ Mil lange Veie over Lyngseidet, som ogsaa først i Mar ved Anbringelse af en Mængde Broer kan anses at være bleven fremkommelig, og nogle Veistykker i Alten. Over Eidet mellem Trondenæs og Qvæfjord blev i 1845 paabegyndt Oparbejdelsen af en Veie, der bliver noget over $1\frac{1}{2}$ Mil lang og som til Høsten 1847 antages at ville blive fuldkommen farbar med Hjulredskab. Forøvrigt arbeides aarligt noget paa Veiene i Monselv og Bardo, hvorved disse ialfald som Rideveie blive noget mere fremkommelige. Alle Veie her i Amtsdistriktet ere udlagte som Bygdeveie. Om det mindre Hensigtsmæssige heri, hvad endeel af disse Veie angaaer, er der allerede forlængst vakt Motion og er det formeentlig Hensyn hertil, som fornemmelig hidtil har foranlediget, at saa at sige Intet er gjort ved Veiene. Amtet forbeholder sig imidlertid herom at indkomme med nærmere underdanigst Indstilling.

Hvad angaaer de Veie, som kun om Vinteren befæres med Reen, da kan der formeentlig intet Videre ved dem være at foretage. Ligefom imidlertid den ved Deres Majestæts naadigste Resolution ved Bidrag af Statskassen opførte Fjeldstue ved Pphævouta mellem Skibotten og Naimach vil blive tilflyttet af en Nybygger i næste Maaned, saaledes ere 2 Fjeldstuer mellem Kautokeino og Alten, 2 mellem Alten og Karajok og 1 mellem Leppejerbi og Kautokeino, samtlige deels allerede beboede deels bestemte til Beboelse af Nybyggere — opførte eller under Opførelse for Finmarkens Brændevinsafgifts Kasses Regning, hvorved et føleligt Savn for de Reisende i disse Egne antages at ville blive afhjulpet.

Af Bygdemagasinier findes der, efter at Amtens Bygdemagasin i 1842 og Qvæfjords Bygdemagasin i 1845 ere bevilgede hævede, kun 2 i dette Amtsdistrikt, nemlig Jbbestads Præstegjelds med en Beholdning ved 1845 Aars Udgang af 101 Lønde $\frac{2}{3}$ Skjeppe Byg samt 25 Spd. 2 Ort 13 $\frac{1}{2}$ i Penge, og Erans Præstegjelds med en Beholdning ved 1845 Aars Udgang af 388 Bog 18 Mærker Byg samt 93 Spd. 4 Ort 3 $\frac{1}{2}$ i Penge.

Af Sparebanker findes der i Landdistriktet kun een, nemlig Jbbestads, der traadte i Virksomhed 14de August 1843 og hvis Capital efter 1845 Aars Regnskab beløb sig til 3,144 Spd., hvoraf Indretningen eiede 115 Spd. 2 Ort 22 $\frac{1}{2}$.

Af private Brand- og andre Assurance-Indretninger gives her ingen.

B. For Kjøbstædernes Vedkommende.

a. Tromsø Kjøbstad.

1. Handel.

Landdistrikternes Samhandel med Byerne i Almindelighed er i det Foregaaende berørt. Da alle de Fiskeproducter, som fra Tromsø By udskibes, erhverves ved Byens Samhandel med Landdistriktterne (hvad der af selve Byens Indvaanere fiske og kommer i Handelen, er ikke betydeligt), saa vil Opgaverne over udførte Fiskeproducter fra Tromsø omtrentlig vise Omfanget af Byens Samhandel med Landdistriktterne (derunder ogsaa indbefattet en Deel af Nordlands Amt) i den Retning. Paa den anden Side antages Indførselslisterne at give den paalideligste Oversigt over Mængde og Arter af de Varer, med hvilke Byen forsynes Landdistriktterne, naar man i det anførte Quantum gjør et passende Afslag for Forbruget i selve Byen og tager Hensyn til, at Skindvarer udelukkende benyttes i Handelen med Russerne. Quantiteten af de Varer, som af Tromsø Handelende affættedes til Andre end Landdistriktets (derunder ogsaa endeel af Nordlands Amts) og Byens Indvaanere, er nemlig ikke betydelig. Nævnlig antages Affættningen i Tromsø til Russerne af andre end Fiske og Skindvarer ikke i de afvigte 5 Aar at have været af nogen Betydning. Forøvrigt bestaaer Byens Samhandel med Landdistriktet i den forstes Forsyning med Brænde og andre Træmaterialier, tildeels Hø samt Rjød og Fedevare.

Oversigt over Antallet af de Handelsberettigede i Tromsø By er meddeelt i medfølgende Label Nr. 5.

2. Skibsart.

Opgave over Antallet af Skippere, der have Borgerkab til Tromsø, med Angivelse af, om de i eller udenfor Byen have Bopæl, er indtaget i den nys paaberaabte Label Bilag Nr. 5.

3. Haandværksdriften

Kan ikke antages at have gjort nogen væsentlige Fremskridt siden Amtets sidste underdanigste Indberetning. Imidlertid gives her i de fleste Professioner duelige Arbeidere. Haandværksarbejde er i Tromsø noget kostbarere end i Landets sydligere Byer, og dette er vel den væsentligste Aarsag til, at endeel fremmed Haandværksarbejde, fornemmelig Meubler fra Hamborg og Skotøi fra Rusland, indføres. Dog affættedes ogsaa endeel Haandværksarbejde fra Tromsø til Landdistriktet, fornemmelig Senjen.

Opgave over Antallet af Messere, Svende

og Drengene i enhver Profession er meddeelt i Tabellen Bilag Nr. 5.

4. Bergværksdrift finder ikke Sted i Kjøbstaden.

5. Fabrik- og Industrieanlæg. Disse indskrænke sig til:

a) et Tranfogeri, hvori aarlig tilvirkes 7 à 800 Lønder Tran; forøvrigt koges Tranen paa fri Markt.

b) en Eichorifabrik, hvori aarligen tilberedes 7 à 8000 Pd. Eichori, og ved hvilken beskæftiges 1 voksen Mand og 4 Drengene. Den tilberedede Eichori sælges for 9 $\frac{1}{2}$ pr. Pd.

c) en Reberbane, paa hvilken aarligen tilvirkes 300 à 500 Bog Løngværk af forskjellige Slags og ved hvilken stadigen beskæftiges 7 Arbejdere. Udsalgspriserne ere for Fiskestovre (216 Favne) 1 Spd. 24 $\frac{1}{2}$., for Løngværk af samfængt Hamp og mindre Lyttelse end tre Tommer $3\frac{1}{2}$ Spd. pr. Bog. Lyttere Løngværk eller Løngværk af heglet Hamp leveres efter Accord.

Desuden fabrikeres i Byen en 2 à 300 Pd. Chokolade, der sælges til 40 $\frac{1}{2}$ pr. Pd.

6. Skibs- og Baadbyggeri finder ikke Sted i Tromsø undtagen forsaavidt at et mindre Fartøi en enkelt Gang kan sættes paa Land og repareres og at Byens Indvaanere tildeels selv reparere deres Baade.

7. Jordbrug finder heller ikke egentlig Sted paa Kjøbstadens Grund. De ubebyggede Tomter sammesteds benyttes deels til Havnegang, deels til Engeslætter og, forsaavidt de ligge inde i selve Byen, tildeels til Haver. Flere af Byens Indvaanere have derimod Landsteder paa Den, afgivne af Præstegaardens Grund.

8. Byens Tilstand i Almindelighed.

Naar det med Hensyn til Landdistrictet er antaget, at samme i de sidste 5 Aar er gaaet betydelig fremad, da er det tvivlsomt, om dette med samme Sikkerhed kan siges om Tromsø By. At Folkemængden er forøget endog i temmelig Grad, sees af Resultaterne af sidste Folketælling, og der kan ikke paavises nogen bestemt Begivenhed, som tyder paa nogen Tilbagegang i oeconomic Henseende. Det antages imidlertid at Fordelen af de sidste Aars heldige Fiskerier for Tromsø Handlende har været mere negativ end positiv. Det er vistnok en Kjendsgjerning, at temmelig betydelige Partier Fiskevarer ere i de senere Aar afskibede uden Fordeel, ja endog med temmelig Tab, men derimod er det paa den anden Si-

de vist, at de Handlendes udestaaende Fordringer hos Almuen, hvori en væsentlig Deel af deres Activa bestaaer, ere blevne om ikke synderlig formindskede saa dog meget sikrere formedelst Almuens forbedrede oeconomic Kaar. Det turde saaledes antages at de Handlendes Tab paa afskibede Fiskeproducter, hvilke vel for en Deel ere foranledigede ved overspændte Speculationer og de ved en stigende Concurrence for høit drevne Indkjøbspriser, nogenlunde kunne anses erstattede ved den forøgede Værdi af deres udestaaende Fordringer og vel maaskee for en Deel ved Avancen paa Varer, afhændede til Almuen.

Skindhandelen synes ikke i de senere Aar af Kvindevænniet at være bleven drevet med den Fordeel som i de foregaaende; derimod antages Omfattningen af Rugmeel fornemmelig i 1845 at have været fordeeltagtig især for de Handlende, der ikke have holdt for længe paa deres Beholdninger. Overhoved synes det som Handelen røber Tendents til atter at antage en mere stadig Gang. Indkjøbspriserne paa Fiskevarer ere faldne betydeligt og synes nu at være komne i et bedre Forhold til de Priser, som i Udlandet kunne obtineres. Den lettere Afgang til Pantelaan, som Forslyttelsen af det Nordlandske Kirke- og Skolefonds Midler og Bestyrelse til Tromsø By maaskee kan bevirke, synes ogsaa at kunne have gavnlige Indflydelse paa Handelsrørelsen, og Foranstaltninger, der ere yngre end det Lidsrum, nærværende underdanigste Indberetning omfatter, vilse forhøjbetydelig ved en forsøgt Pengecirculation give Handelen et Opsving og en bedre Retning. At Tromsø i Hammerfest har en vægtig Rival, især med Hensyn til Finnmarkshandelen, er naturligt og vistnok særdeles gavnligt for Districtet. Statsstyrelsens Sag bliver det formeentlig at sørge for, at den mellem disse Byer eksisterende Concurrence kan finde Sted under Forholde, saavidt Omstændighederne tillade det, lige for dem begge. At en af dem ligger under i Concurrencen, vil ikke være gavnligt for Staten og i høi Grad skadeligt for Districtet.

I den hermed som Bilag Nr. 6 følgende Tabel er meddeelt Oversigt over thinglæste Gjeldsbreve ic.

Arbejdslonnen for en Tjenestekarl er fra 25 til 40 Spd. og for en Tjenestepige fra 12 til 18 Spd. Daglonnen for en Mandsperson 48 til 60 $\frac{1}{2}$ og for et Fruentimmer 36 $\frac{1}{2}$., alt paa egen Koft.

Med Hensyn til Tromsø Sparebanks Virksomhed henvises underdanigst til den hermed følgende Indberetning for Aaret 1845 Bilag Nr. 6 b.

B. Hammerfest Kjøbstad.

1. Handel.

Hvad der ved Tromsø Kjøbstad er anført om Samhandelen mellem Byen og Landdistrictet gjælder i det Væsentlige Hammerfest. Dog gaaer her i Forhold en langt betydeligere Deel af de indførte Varer atter ud gennem Samhandelen med Russerne, og antages denne Vareafhændelse at have været særdeles fordeelig for Byen. Om Quantiteten og Arten af disse Varer have ingen nøiagtig Oplysning, da Toldkammerne ikke ere paalagte at meddele Opgaver over de udførte Transitvarer.

Oversigt over Antallet af de Handelsberettigede i Hammerfest er meddeelt i medfølgende Tabel Bilag Nr. 7.

2. Skibsfart.

Af de 32 i Hammerfest hjemmehørende Fartøier ere kun 4 byggede udenfor Norge og Sverige. Aarsagen til at Skibsfarten, forsaavidt den drives med egne Skibe, er betydeligere i Hammerfest end i Tromsø, kan saaledes vistnok neppe for nogen væsentlig Deel søges deri, at der paa førstnævnte Sted ei svares Naturalisationsafgift af indførte fremmede Skibe. Grunden maa maaskee snarere ligge i den større Fart som fra Hammerfest drives paa Spidsbergen og til hvilken ikke vel kan bruges andre end egne Skibe. Opgave over Antallet af Skipperborgere findes i Bilag Nr. 7.

3. Haandværksdriften maa i de sidste 5 Aar i Hammerfest antages at være gaaet fremad. Forsørgt gjælder herom i det Væsentligste hvad ved Tromsø er anført. Opgave over Haandværkernes Antal m. B. findes i Bilag Nr. 7.

4. Bergværksdrift finder ikke Sted.

5. Fabrik- og Industri-Anlæg. Over de i Byen værende Indretninger af dette Slags meddeles Opgave i Tabellen Nr. 8. Den i Tabellen omhandlede Kornmøllers Virksomhed antages af vedkommende Byfoged at maatte standse, naar de i naadigst Kundgjørelse om Afgifter paa Fartøier og Varer, dateret 6te September 1845, indeholdte Stortingsbestemmelse sættes i Udøvelse for Finmarkens Vedkommende.

6. Skibsbyggeri.

Tabellen, Bilag Nr. 9, viser, at der i de forløbne 5 Aar ere byggede 10 Fartøier med en Drægtighed af 183 Commerecæfter. Mangel paa Træmaterialier er den væsentligste Hindring for Skibsbyggeriets Fremme og denne Mangel bevirker ogsaa at Baadbyggeriet er ubetydeligt.

7. Jordbrug finder ikke Sted paa Hammerfest Byes Grund. Nogle faa Maal forhen opbrudt Land bruges fremdeles som Engeslaatte.

8. Tilstanden i Almindelighed.

Det kan vistnok med større Sikkerhed antages om Hammerfest end om Tromsø, at Byen i de sidste 5 Aar er gaaet fremad i oeconomicke Hensende. Hertil har vel fornemmeligen dens større Nærhed ved de især i de senere Aar rige Finmarksfiskerier og dens fordeeligere Samhandel med Russerne i Forbindelse med Toldlettelser bidraget. At imidlertid ogsaa her i de senere Aar er lidt temmelig betydelig Tab ved Afætning af Fiskeproducter, er temmelig vist.

Oplysning om Vantehefter, Aflysninger og Afhændelser af faste Eiendomme findes i Tabellen Bilag Nr. 10.

Aarslønnen er opgivet som for Landdistrictet, nemlig for en Ljenesedreng 25 à 40 Spd., for en Ljeneskepige 12 à 16 Spd. og Daglønnen for en Mandsperson til 36 β . og for et Fruentimmer 24 β . For denne Dagløn antages det dog ikke, at Vedkommende arbeide paa egen Koste.

C. Vadsø Kjøbstad.

Om dette Steds Handel, Skibsfart, Haandværksdrift og Jordbrug gjælder det samme for de sidste 5 Aar, som er anført i Amtets underdanigste Indberetning af 17de Marts 1841, kun at Handelsmandens Virksomhed har udvidet sig. Stedets Beboere slaar sig i det Hele taaleligt igennem. De Skatteyndendes Antal er 23. Opgave over thinglæste Gjældsbreve m. B. findes i Tabellen Bilag Nr. 4 D. Veien fra Kirken gennem Byen til Fæstningen er forbedret. Aarslønnen er opgivet for en Ljenesedreng til 16 à 25 Spd., for en Ljeneskepige fra 8 til 12 Spd.; Daglønnen fra 32 til 60 β .

D. Vadsø Kjøbstad.

1. Handel.

Om Omfanget af Byens Handel med Landdistrictet, deri indbefattet de paa Byens Grund boende Fiskere, faaer man bedst Begreb af Toldrullerne. Alt hvad de Handelende kjøbe af Fiskevarer bliver atter udført, da de Handelende og andre udenfor Almuedlassen selv fiske endog mere end til Forbruget. Foruden Fiskevarer indføres af Almuen til Byen mindre Quantiteter af Smør, Reentjød og Reenskind.

Detailhandlernes Antal er 14, med 6 Betjente. Derhos gives 1 Hofter og 2 Værtshuusholdere, som tillige have Borgerkab som Kjøbmænd.

2. Skibsfart.

Stedet har ingen Skipperborgere. Et Fartoi, der har tilhørt en af Byens Handlende, har hidtil været ført af en kjøbenhavnsk Skipper.

3. **Haandværksdriften** antages at være gaaet noget frem, men staaer formeentlig endnu temmelig tilbage. Ifke ubetydeligt Haandværksarbejde indføres endnu til Byen. Der gives 1 Skrædder, 2 Snekere, 1 Smed og 1 Bødker, alle uden Borgerkab og med Fiskeri til Binæring; desuden 1 Bager uden Borgerkab og 1 Bødker med Borgerkab. I Aar har der paa Stedet etableret sig 1 Skomager med 2 Svende.

4, 5 og 6. **Fabrik- og Industri Anlæg, Bergværksdrift samt Skibs- og Baadbyggeri** gives ikke i Vadssø.

7. **Jordbruget** er noget forbedret i de sidste 5 Aar, idet flere smaae Engestykker paa Byens Grund ere opdyrkede, medens dog endnu meget Hø maa indføres fra Landet saavel som Kveenmose. Ubetydeligt avles af Ræper, Raal og Potetes.

8. Tilstanden i Almindelighed.

Byen antages i de sidste 5 Aar at være gaaet fremad. Det ansees derimod ikke sandsynligt, at den herefter vil kunne opnaae meget større Betydning. Imidlertid er det at haabe, at en bedre Aand, især hos den arbejdende Klasse, der nu, sammensat fra forskjellige Kanter, vist ikke udmærker sig ved Sædelighed og Ædrnelighed, ogsaa tør be-

virke heldige Resultater i oeconomicke Henseende.

Opgave over thinglæste Gjeldsbreve m. V. er meddeelt i Tabellen Bilag Nr. 4 D.

Aarslønnen opgives for en Ejenestekarl fra 25 til 30 Spd., for en Ejenestepige fra 10 til 14 Spd. og Daglønnen fra 32 til 48 f.

Nærværende underdanigste Indberetning har Amtet ikke troet at burde vidtløftiggjøre ved en mere generel Fremstilling af Forholdene i dette Amtsdistrikt, selv forsaavidt disse maatte være noget forskellige fra Forholdene i det øvrige Rige. Deels ere nemlig Bidrag hertil leverede i de af foregaaende Amtmænd afgivne underdanigste Indberetninger og i trykte Skrifter, og deels maa det antages, at den i de senere Aar stedfundne lettere og sikrere Communication mellem det øvrige Rige og Finmarkens Amt nu gjør deslige Meddelelser mindre nødvendige.

Heller ikke har Undertegnede troet at burde i nærværende underdanigste Indberetning omhandle de Foranstaltninger til Districtets Lærv, paa hvilke man kunde ønske i Underdanighed at henlede Opmærksomheden. Deslige Gjenstande udfordre formeentligen mere begrundet og detailleret Fremstilling end den, hvortil man her har troet at finde Plads.

Sluttelig tillader man sig underdanigst at tilføie, at de Formeninge, som i nærværende underdanigste Indberetning ere udtalte, ikke udelukkende ere Resultatet af Undertegnedes individuelle Anskuelse, men som oftest først ere fremkomne efter gjentagne Conferencer med Mænd, som man tiltroer Sagkundskab.

Finmarkens Amt, Tromsø den 31te October 1846.

Underdanigst
Garris.